

**Een verkennend archeologisch
inventariserend veldonderzoek door
middel van boringen aan de Busweg te
Escharen, gemeente Grave (NB)**

A.J. Wullink & J.J.A. Wijnen

ARC-Rapporten 2009-240

Geldermalsen
2009
ISSN 1574-6887

Colofon

Een verkennend archeologisch inventariserend veldonderzoek door
middel van boringen aan de Busweg te Escharen, gemeente Grave (NB)

ARC-Rapporten 2009-240
ARC-Projectcode 2009/690

Tekst

A.J. Wullink & J.J.A. Wijnen

Afbeeldingen

A.J. Wullink & J.J.A. Wijnen

Redactie

A.J. Wullink

Versie 2.1, 9 februari 2010

Autorisatie — A. Ufkes

Uitgegeven door

ARC bv

Postbus 41018

9701 CA Groningen

ISSN 1574-6887

Geldermalsen, 2009

Een recente lijst van de ARC-Rapporten is te vinden op www.arcbv.nl

Projectgegevens

Projectnaam	Escharen, Busweg
Projectcode	2009/690
CIS-code	37715
Projectleider	drs. A.J. Wullink
Contact	0345-620101, a.j.wullink@arcbv.nl
Opdrachtgever	Econsultancy Boxmeer, dr. J.J.A. Wijnen
Contact	0485-581818, wijnen@econsultancy.nl
Bevoegd gezag	Gemeente Grave, mw. D. Huntjens
Contact	0486-477277, d.huntjens@grave.nl
Toetsing	Past2Present, drs. J.M. van Roode
Contact	0348-437787

Locatiegegevens

Toponiem	Camping Bruinsbergen, Busweg
Plaats	Escharen
Gemeente	Grave
Provincie	Noord-Brabant
Kaartblad	45 F
RD-coördinaten	N: 177864/415718 O: 177877/415697 Z: 177739/415644 W: 177733/415661
Oppervlakte	Ca. 620 m ²

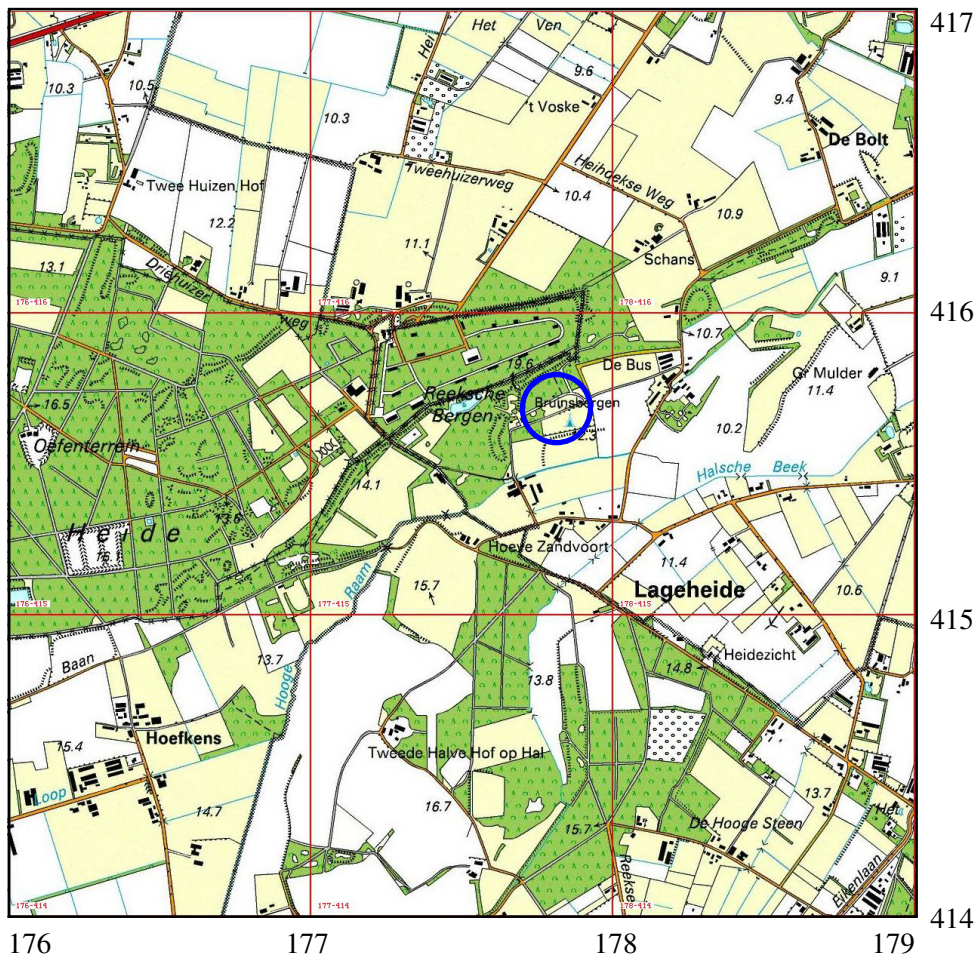

Beschrijving onderzoekslocatie

Geologie	Formatie van Boxtel, Laagpakket van Wierden
Geomorfologie	Dekzandruggen al dan niet met oud bouwlanddek (3L5)
Bodem	Hoge zwarte enkeerdgrond en; leemarm en zwak lemig fijn zand (zEZ21)
Historische situatie	Vanaf tenminste begin 19e eeuw tot in de jaren 40/begin jaren 50 lag het plangebied binnen een smal bosgebied. Net ten noorden van het plangebied lag een duinwal en grensde het bosgebied aan een heide- en stuifzandgebied 'De Reeksche Bergen'.
Archeologische verwachting	Uit de landschappelijke ligging (dekzandruggen met een hoge zwarte enkeerdgrond, op korte afstand van een beek) heeft de onderzoekslocatie een hoge archeologische trefkans voor alle periodes.

Afbeelding 1 Topografische kaart van de onderzoekslocatie en omgeving, voorzien van RD-coördinaten. Bron: Topografische Dienst Nederland.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding tot het onderzoek

In opdracht van Econsultancy uit Boxmeer heeft Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) een verkennend archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van boringen uitgevoerd op Camping Bruinsbergen aan de Busweg te Escharen in de gemeente Grave (afb. 1). Aanleiding van dit onderzoek vormt de geplande nieuwbouw van 6 zomerhuisjes en een bedrijfswoning/receptie. Het voornemen is om de 6 zomerhuisjes van ca. 60 m² als houtstapelbouw met een plaatfundering te realiseren en de bedrijfswoning/receptie op staal te funderen, zonder kelders met een oppervlakte van ca. 140 m². De aanlegdiepte van de fundering van de bedrijfswoning wordt circa 80 cm –mv en voor de plaatfunderingen is een minimale bodemingreep benodigd. De consequentie van de voorgenomen ingreep is dat eventuele waardevolle archeologische resten in de ondergrond worden aangetast. Conform de Wet op de archeologische monumentenzorg dient het plangebied eerst te worden onderzocht op de aanwezigheid van archeologische waarden.¹ Het veldwerk is uitgevoerd op 21 oktober 2009 door dr. J.J.A. Wijnen van Econsultancy, onder leiding van drs. A.J. Wullink van ARC bv. Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd conform de eisen die gesteld worden in de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.1).²

1.2 Onderzoeksgeschiedenis

In oktober 2009 is een bureau-onderzoek verricht door Econsultancy.³ Het archeologisch verwachtingsmodel uit het bureau-onderzoek vormt het uitgangspunt voor dit inventariserend veldonderzoek en is hieronder weergegeven.

Op grond van de verzamelde archeologische en aardwetenschappelijke informatie is de volgende gespecificeerde verwachting opgesteld:

Uit de landschappelijke ligging, (Dekzandruggen met hoge zwarte enkeerdgronden, op redelijk kleine afstand van een beek) blijkt dat het plangebied vanaf het Paleolithicum gunstig is geweest voor jagers-verzamelaars en vanaf het Neolithicum voor landbouwers. Op circa 50 m ten noorden van het plangebied ligt een gebied met lage landduinen met bijbehorende vlakten en laagten. Vanaf tenminste begin 19e eeuw lag het plangebied in een bos dat rond de 1950 in gebruik is genomen als bouw- en akkerland en vanaf 1968 in gebruik is genomen als camping. In het hele plangebied kunnen archeologische resten voorkomen uit alle archeologische perioden. De kans op het voorkomen van de resten is hoog. De archeologische resten komen voor onder het esdek en in de top van de oorspronkelijke C-horizont. De vondstenlaag is opgenomen onderin het esdek; hier wordt ook wel van 'cultuur-laag' gesproken: een doorwerkte oude bodem tussen het esdek en de ongeroerde ondergrond met kleine fragmenten aardewerk, natuursteen, vuursteen en houtskool. Archeologische sporen kunnen zich bevinden tot ongeveer 25 cm in

¹In werking getreden op 1 september 2007.

²De inhoud van de KNA kan worden geraadpleegd op www.sikb.nl.

³Wijnen, J.J.A., oktober 2009: *Archeologisch bureauonderzoek Camping Bruinsbergen, Busweg te Escharen in de gemeente Grave*, Econsultancy Rapport 09093568 (conceptversie).

de top van de C-horizont. Organische resten en bot zullen door de relatief droge en zure bodemomstandigheden slecht zijn geconserveerd. Het complextype en de omvang kunnen niet nader worden gespecificeerd door de beperkte gegevens.

1.3 Doel van het inventariserend veldonderzoek

Het inventariserend veldonderzoek (IVO) dient ertoe het in het bureau-onderzoek voorgestelde verwachtingsmodel te verifiëren en met veldwaarnemingen te completeren. Het IVO bestaat uit drie stappen: verkennend, karterend en waarderend. Het verkennend onderzoek richt zich op de bodemopbouw en mogelijke bodemverstoringen die de archeologische treffkans kunnen beïnvloeden. Het karterend onderzoek stelt vast of er al dan niet archeologische waarden aanwezig zijn. Het waarderend onderzoek bepaalt de waarde van de archeologische resten.

1.4 Werkwijze

Het IVO is uitgevoerd als een verkennend booronderzoek. Hiertoe zijn met behulp van een edelmanboor met een diameter van 7 cm op het onderzoeksterrein 5 boringen geplaatst tot maximaal 120 cm –mv. De boringen zijn, rekening houdend met de aanwezige bebouwing en de toekomstige nieuwbouw, verspreid over het terrein gezet om een juiste, algehele indruk van de bodemopbouw te kunnen krijgen. De boorkernen zijn zorgvuldig uitgelegd, waarbij de opeenvolgende bodemlagen precies konden worden beschreven en opgemeten. Het opgeboorde materiaal is doorzocht op de aanwezigheid van archeologische resten. Vervolgens is de bodemopbouw per boring beschreven en is er gelet op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerkfragmenten, houtskool, fosfaatvlekken, vuursteen, natuursteen, verbrand leem en bot. De boringen zijn beschreven volgens de Archeologische Standaardbeschrijvingsmethode (ASB).

2 Resultaten inventariserend veldonderzoek

De locatie van de boringen is weergegeven in afbeelding 2. De resultaten van het verkennend booronderzoek zijn opgenomen in bijlage 1. In alle boringen werden zeer fijne zanden aangetroffen. In de boringen werd een 50 tot 70 cm dikke eerdlaag aangetroffen (Aap-horizont). In boringen 3 en 4 is deze eerdlaag geheel gehomogeniseerd; in boringen 1, 2 en 5 is er op basis van kleur een onderscheid te maken tussen de huidige bouwvoor en het onderliggende deel van de eerdlaag. In de eerdlaag zijn bleke zandorrels aangetroffen. Mogelijk betreft dit ingewaaid zand vanuit het duingebied ten noorden van de locatie. Onder de eerdlaag werd tot 70 à 80 cm –mv een gebioturbeerde laag of A/C-horizont aangetroffen. Vanaf 70 à 80 cm –mv is beigegeel tot geel zand aangetroffen. Dit is het oorspronkelijke moedermateriaal (C-horizont) In de boringen 4 en 5 zijn hierin ijzerconcreties en roestvlekjes waargenomen. Dit is een zogenaamde gley-zone (Cg-horizont), het niveau waarbinnen de grondwaterspiegel fluctueert.

Het aangetroffen zand is eolisch afgezet dekzand uit het Laat-Glaciaal, dat wordt gerekend tot het Laagpakket van Wierden, binnen de Formatie van Bostel. De bodem kan, zoals verwacht, worden geclassificeerd als een hoge enkeerdgrond.

Een dergelijke bodem is vanaf de Late Middeleeuwen ontstaan door plaggenbemesting. Wat het oorspronkelijke bodemtype is geweest kon niet worden bepaald op basis van boordata.

2.1 Archeologische indicatoren

In boring 4 is in de A/C-horizont een houtskoolbrokje aangetroffen. Dit is mogelijk een, zei het zwakke, indicator voor de aanwezigheid van archeologische resten. Naast dit fragment houtskool zijn geen andere indicatoren aangetroffen.

3 Samenvatting en conclusie

Volgens het bureau-onderzoek door Econsultancy ligt de locatie waarschijnlijk op een dekzandrug, waarop hoge enkeerdgronden tot ontwikkeling zijn gekomen. De enkeerdgronden hebben, doordat ze de oorspronkelijke (podzol)bodems veelal beschermen tegen (recente) bodemversturende ingrepen, volgens de Cultuurhistorische Waardenkaart van de provincie Noord-Brabant een hoge of middel-hoge archeologische trefkans en volgens de IKAW een hoge archeologische trefkans. In de dekzandgebieden kunnen in principe bewoningssporen vanaf het Laat-Paleolithicum worden aangetroffen. Verder bevindt het plangebied zich op een redelijk kleine afstand van een beek. Binnen 50 m ten noorden van het plangebied ligt een duinrug. Vanaf tenminste begin 19e eeuw lag het plangebied in een bos dat rond de 1950 in gebruik is genomen als bouw- en akkerland en vanaf 1968 in gebruik is genomen als Camping.

Het verkennend inventariserend booronderzoek heeft aangetoond dat de locatie inderdaad op een dekzandrug ligt, waarop een dikke eerdlaag tot ontwikkeling is gekomen, waardoor de bodem als hoge enkeerdgrond geclassificeerd kan worden. Onder de eerdlaag werd een gebioturbeerde laag (A/C-horizont) aangetroffen met daaronder het oorspronkelijke moedermateriaal. Opvallend zijn de bleke korrels in de Ap-horizont, die erin gewaaid moeten zijn. Mogelijk heeft het inwaaien van zand behoorlijk bijgedragen aan de vorming van de dikke A-horizont. Tenminste vanaf begin de 19e eeuw is het plangebied in gebruik geweest als bos. De korte tijd waarvan bekend is dat het plangebied een agrarisch gebruik kende valt buiten de periode dat het essenlandbouwsysteem werd toegepast. Daarom is het waarschijnlijk dat het plangebied ergens in de Nieuwe tijd is verlaten en bebost is, mogelijk om het oprukkende stuifzand te keren. In één boring (boring 4) is in de gebioturbeerde laag een houtskoolbrokje aangetroffen.

Geconcludeerd kan worden dat de hoge archeologische trefkans voor de onderzoekslocatie wordt bevestigd door het uitgevoerde booronderzoek en dat er mogelijk sprake is van een archeologische vindplaats, gezien de aanwezigheid van een brokje houtskool onder de eerdlaag. Opgemerkt dient te worden dat houtskool een tamelijk zwakke indicator is. Over de aard en datering van een eventuele vindplaats kan in dit stadium van het onderzoek geen uitspraak worden gedaan. Doordat de oorspronkelijke bosbodem in het eerddek is opgenomen, is de kans op de aanwezigheid van een steentijdvindplaats vrij klein.

4 Aanbeveling

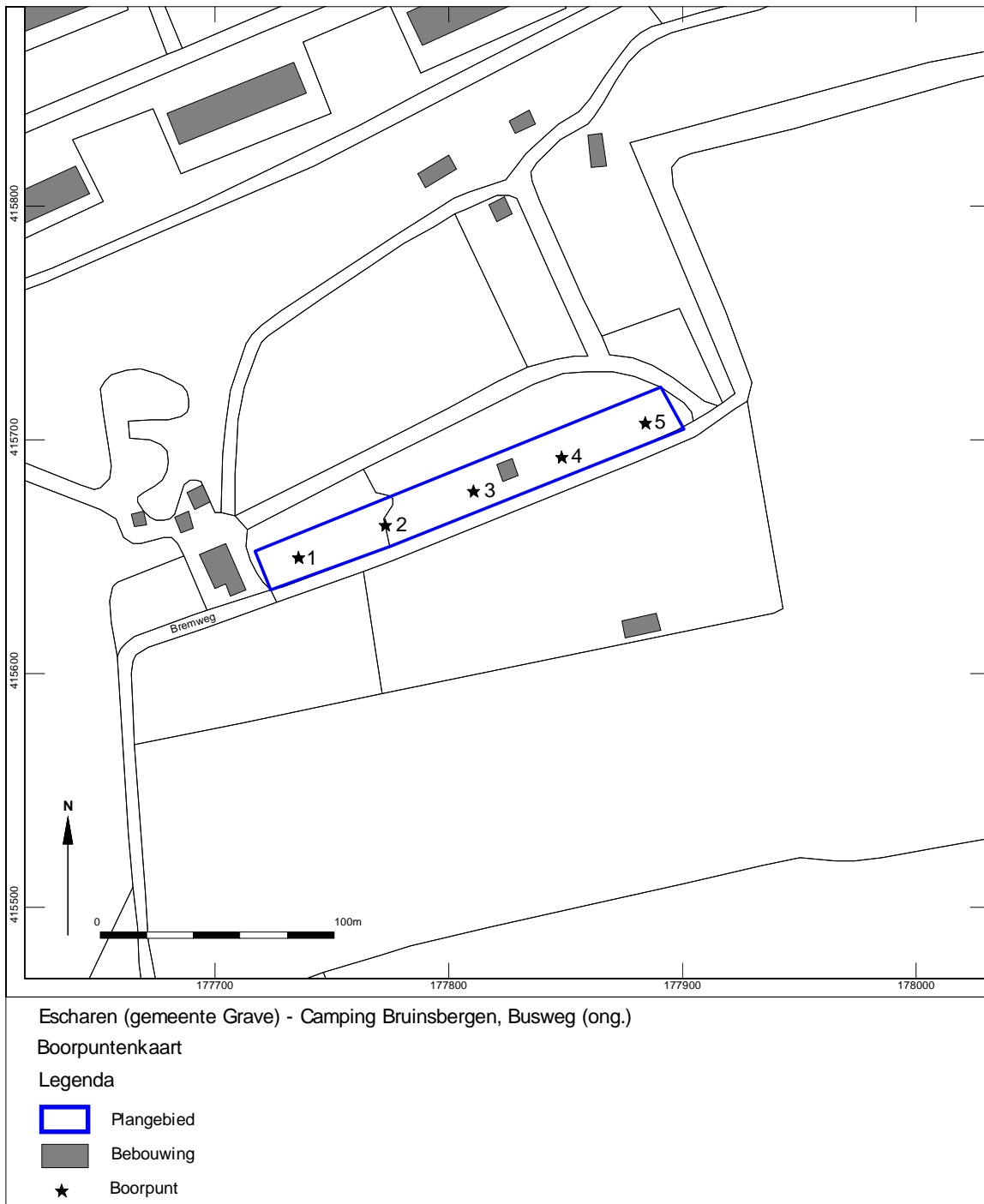
Gezien de hoge archeologische trefkans voor de locatie en de mogelijke aanwezigheid van een archeologische vindplaats, wordt, indien de geplande bodemverstoringen beneden 30 cm –mv plaatsvinden, de aanbeveling gedaan een karterend/waarderend inventariserend veldonderzoek uit te voeren door middel van proefsleuven. Dit onderzoek heeft tot doel vast te stellen of er sprake is van een archeologische vindplaats en eventueel de waarde hiervan te bepalen. Voor een dergelijk onderzoek dient een door het bevoegd gezag, de gemeente Grave, goedgekeurd Programma van Eisen te worden opgesteld. Indien de geplande bodemverstoring minder diep dan 30 cm –mv zal plaatsvinden, is vervolgonderzoek niet noodzakelijk. Het is echter aan het bevoegd gezag om te bepalen of en in welke vorm een vervolgonderzoek moet worden uitgevoerd.

Literatuur

Berendsen, H.J.A., 2004. *De vorming van het land*. Assen (Fysische geografie van Nederland). Vierde, geheel herziene druk.

Brandt, R.W. et al. (red.), 1992. *ARCHIS. Archeologisch Basis Register, versie 1.0*. Amersfoort.

Mulder, E.F.J. de et al., 2003. *De ondergrond van Nederland*. Groningen/Houten.

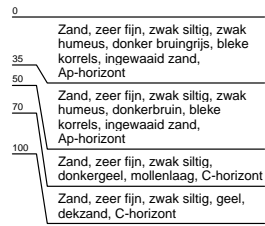
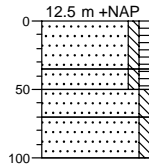

Afbeelding 2 Boorpuntenkaart. Door: J.J.A. Wijnen

Bijlage 1 Boorprofielen

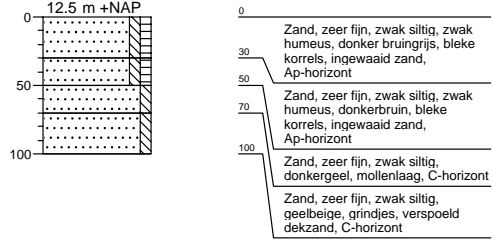
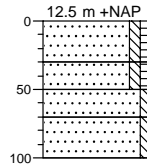
Boring: 1

X: 177736
Y: 415650

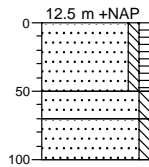
Boring: 2

X: 177773
Y: 415664

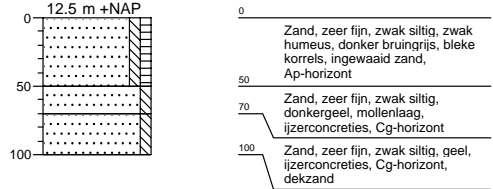
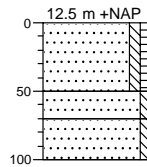
Boring: 3

X: 177811
Y: 415678

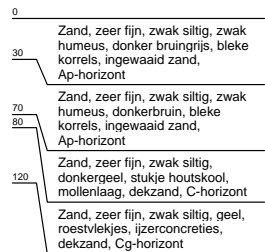
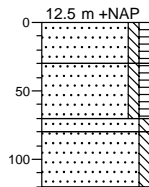
Boring: 4

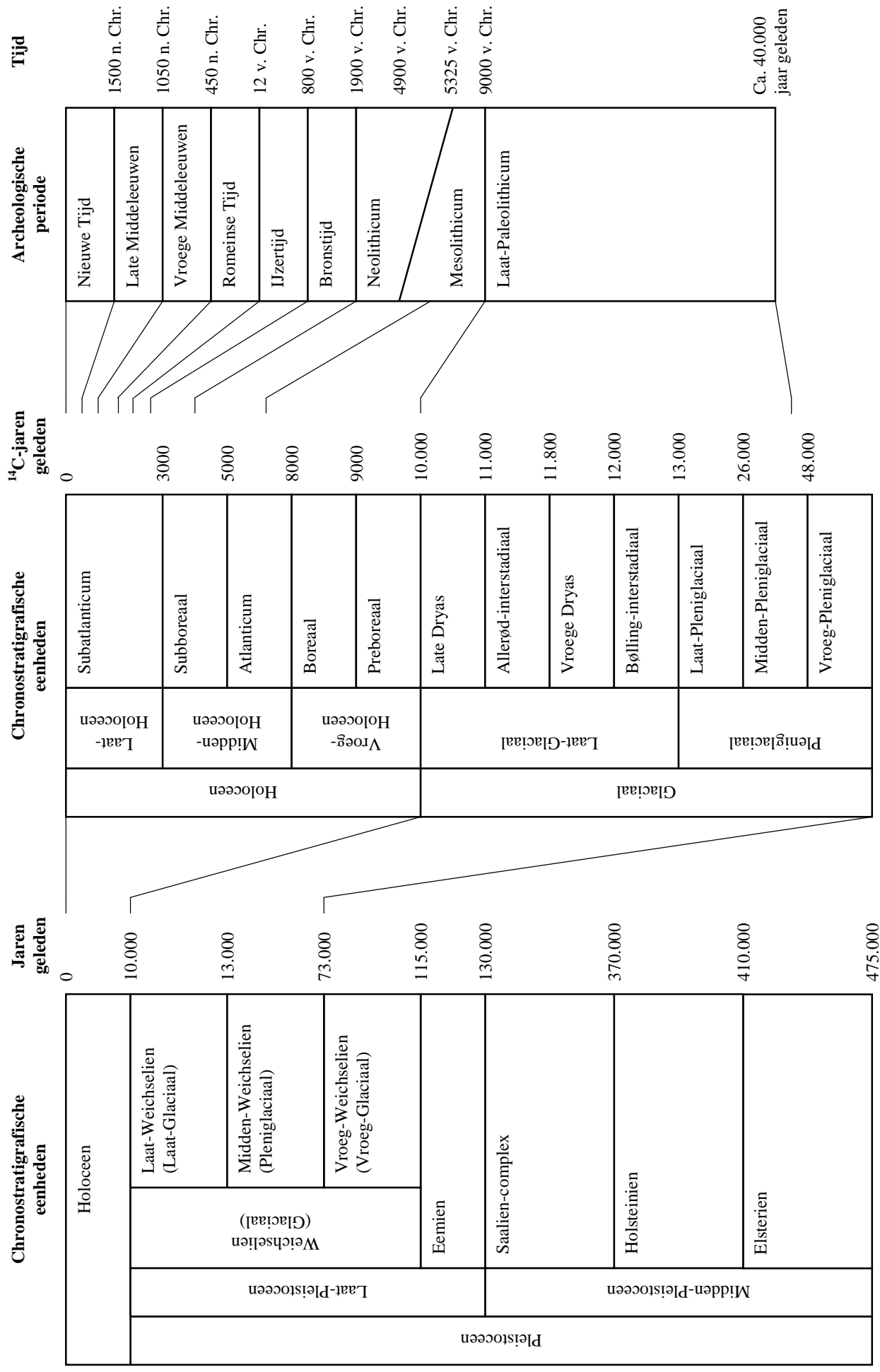
X: 177848
Y: 415693

Boring: 5

X: 177884
Y: 415708

Bijlage 2 Een overzicht van geologische (chronostratigrafische) en archeologische periodes. Door: A.J. Wullink. Gebaseerd op: Brandt et al. 1992; De Mulder et al. 2003; Berendsen 2004.